

ارزیابی کیفیت وبسایت‌های فارسی زبان در حوزهٔ نسخ خطی

فائزه السادات طباطبایی امیری^(۱)

چکیده

هدف پژوهش حاضر ارزیابی وبسایت‌های فارسی زبان در حوزهٔ نسخ خطی با استفاده از ابزار ارزیابی کیفیت وبسایت (WQET) و ارائهٔ پیشنهادهایی به منظور ارتقای کیفیت آنهاست. پژوهش به روش پیمایشی - توصیفی انجام شده است. جامعهٔ پژوهش، سایت‌های فارسی زبان در حوزهٔ نسخ خطی است که از طریق جستجوی کلیدواژه‌های وبسایت و نسخ خطی در موتور جستجوی گوگل بازیابی شدند و از میان نتایج جستجو در نهایت ۱۳ وبسایت انتخاب شد. وبسایت‌ها در دو گروه وبسایت‌های دولتی یا قدیمی یا موقوفه (شش وبسایت) و نیز وبسایت‌های شخصی یا وابسته به مراکز کوچک و کم امکانات (هفت وبسایت)، دسته بندی شد. گردآوری داده‌ها به روش مشاهدهٔ مستقیم و براساس ابزار ارزیابی کیفیت وبسایت انجام شد. یافته‌ها نشان داد از شش وبسایت مربوط به مراکز دولتی یا قدیمی یا موقوفه، پنج وبسایت، رتبهٔ عالی و یک وبسایت رتبهٔ بسیار خوب را به دست آوردند. از میان هفت وبسایت شخصی یا وابسته به مراکز کوچک و کم امکانات، نیز پنج وبسایت رتبهٔ عالی و دو وبسایت رتبهٔ بسیار خوب را به خود اختصاص دادند. در مجموع، نتایج پژوهش حاکی از عملکرد مطلوب طراحان و دست اندرکاران وبسایت‌های فارسی زبان در حوزهٔ نسخ خطی است. می‌توان گفت که وضعیت ده وبسایت در سطح عالی است.

کلیدواژه‌ها: ابزار ارزیابی کیفیت وبسایت (WQET)، ارزیابی وبسایت، وبسایت‌های نسخ خطی، وبسایت‌های فارسی زبان، نسخ خطی.

۱. کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، Faeze.tabatabai@gmail.com

مقدمه

با پیدایش اینترنت و به دنبال آن وب جهان‌گستر، پدیده‌ای به نام وب‌سایت، ظهور یافته است. وب‌سایت‌ها ابزارهای مناسبی برای برقراری ارتباط بین سازمان‌ها، کاربران و شهروندان هستند و مهم‌ترین هدف هر وب‌سایت ارائه اطلاعاتی است که پاسخگوی انتظارات کاربران باشد. امروزه، میلیون‌ها نفر در سراسر جهان از وب برای دسترسی به اطلاعات مورد نیاز خود بهره می‌برند. اشخاص، سازمان‌ها، شرکت‌ها، دانشگاه‌ها و مؤسسات تلاش می‌کنند با ارائه اطلاعات خود به شکل الکترونیک، در دنیای مجازی فضایی برای نقل و انتقال اطلاعات با کاربران خود فراهم کنند. اما از آنجا که وب متولی ندارد و کنترل اطلاعات همانند آنچه در دنیای نشر جریان دارد امکان‌پذیر نیست، رشد روزافزون وب‌سایت‌ها، به معنای رشد کیفی آن‌ها نیست^(۱). از این رو، نیاز به شناسایی و ارزیابی وب‌سایت‌های با کیفیت ما را بر آن می‌دارد تا با استفاده از ابزارها و راهکارهایی که تاکنون به منظور ارزیابی کیفیت و کمیت وب‌سایت‌ها طراحی و آماده‌سازی شده است، به این مهم بپردازیم.

در این میان وب‌سایت‌هایی که اطلاعات نسخ خطی را ارائه می‌نمایند، به دلیل ماهیت و ویژگی‌های خاص آن نیاز به دقت نظر ویژه‌ای دارند. همان طور که می‌دانیم، نسخه‌های خطی حافظه‌های مکتوب هر کشور هستند که تجلی‌گاه توسعه و پیشرفت علمی در عصر پدید آمدنشان محسوب می‌شوند؛ آنها همچنین آثاری منحصر به فرد حاوی انواع هنرها همچون خوشنویسی، مینیاتور، نقش و نگار، تزئینات و صحافی هستند^(۲). برای اینکه گنجینه‌ای از اطلاعات و در پی آن منبعی ارزشمند برای تحقیق در اختیار پژوهشگران قرار داده شود، باید به نسخه‌های خطی عنایت ویژه‌ای شود زیرا آنها نمونه‌های بسیار گرانسنگ از ویژگی‌های علمی، فرهنگی، هنری و جغرافیایی هر کشور محسوب می‌شوند. این آثار نه تنها برای مردمان هر کشور با ارزش‌اند بلکه حاوی ارزش عمومی و میراثی جهانی نیز هستند. در واقع، منابعی هستند که می‌بایست در اختیار همگان قرار گیرد. به همین سبب، نسخه‌های خطی باید به نحوی ارائه شوند که پژوهشگران بتوانند در کوتاه‌ترین زمان ممکن به جزئیات اطلاعات آنها روی وب دسترسی یابند^(۳).

۱. خالقی، نرگس، محمدرضا داورپناه، "بررسی وب‌سایت‌های ایرانی بر اساس معیارهای عمومی ارزیابی وب‌سایت‌ها"، *مطالعات تربیتی و روانشناسی*، ش ۲ (۱۳۸۳)، ص ۱۲۲.

۲. اوباداش، ز. یونجا و دیگران، "نسخ خطی عثمانی و پروژه‌های رقومی سازی کتب خطی در ترکیه"، کتاب ماه کلیات، ش ۱۵۶ (آذر ۱۳۸۹)، ص ۸۰.

۳. همان، ص ۸۴.

مسئولیت بسیار مهم این است که این منابع گرانبها در وهلهٔ اول حفظ و به جهان علمی عرضه شود. به همین منظور لازم است این منابع همراه با توسعهٔ فناوری، از قافلهٔ کاربرد فناوری عقب نماند و مراکز مرتبط در کنار ایجاد بانک‌های اطلاعاتی از فهارس نسخ خطی، اقدامات قابل توجهی در راستای دیجیتالی کردن نسخه‌های خطی و قرار دادن این اطلاعات روی وب سایت‌ها داشته باشند^(۱).

بنابراین، به اختصار می‌توان گفت از آنجا که نسخ خطی سند هویت و دست‌مایهٔ پژوهش‌های امروز و فردای هر کشوری هستند و از سوی دیگر، همیشه به عنوان آثار کمیاب و نفیس در نظر گرفته شده‌اند، امکان بازیابی اطلاعات نسخه‌شناسی و نیز سهولت دسترسی به متن کامل نسخ، ضرورتی است که نیاز به ایجاد وب سایت‌ها در حوزهٔ نسخ خطی را ایجاد می‌کند. از طریق وب سایت‌ها می‌توان فرهنگ مکتوب اسلامی و دانش پیشینیان را به راحتی جهانی‌سازی کرد و در دسترس جهانیان قرار داد.

هدف پژوهش

هدف پژوهش حاضر ارزیابی وب سایت‌های فارسی زبان در حوزهٔ نسخ خطی با استفاده از ابزار ارزیابی کیفیت وب سایت (دبلیو. کیو. کی. تی.) و ارائهٔ پیشنهادهایی به منظور ارتقای کیفیت آن‌هاست.

پرسش‌های پژوهش

- ۱- آیا مخاطبان و اهداف وب سایت‌ها به وضوح بیان شده است؟
- ۲- میزان سهولت جستجو در هر وب سایت چقدر است؟
- ۳- آیا نقشه، نمایی یا راهنما وجود دارد؟
- ۴- آیا مطالب وب سایت‌ها روزآمد هستند؟
- ۵- آیا پیوندهای درونی کاربر را به نتایج منطقی هدایت می‌کنند؟
- ۶- آیا پیوندهای بیرونی به دقت انتخاب شده‌اند؟
- ۷- آیا گرافیک وب سایت، اطلاعات و درک از منابع را افزایش می‌دهد؟
- ۸- آیا نویسنده یا سازمان به روشنی از طریق پیشینه و سابقهٔ علمی خود معرفی شده‌اند؟

۱. غلامی جلیسه، مجید، «کتابخانه‌های دیجیتال نسخ خطی»، پیام بهارستان، ش ۵۹ (اردیبهشت ۱۳۸۵)، ص ۳۳.

۹- آیا اطلاعات تماس با نویسنده وجود دارد؟

۱۰- آیا هدفی که برای محدوده اطلاعاتی وبسایت در نظر گرفته شده، مشخص است؟

۱۱- آیا ساختار وبسایت پایداری لازم را دارد؟

روش پژوهش

این پژوهش به روش پیمایشی - توصیفی انجام شده است. جامعه پژوهش، سایت‌های فارسی‌زبان در حوزه نسخ خطی است که از طریق جستجو در موتور جستجوی گوگل بازاریابی شدند. سپس در هر کدام از سایت‌های بازاریابی شده، پیوندها نیز بررسی شدند و وبسایت‌هایی نیز از این طریق، شناسایی و به موارد بالا اضافه شد. از این تعداد، وبسایت‌های درست ساخت از جامعه پژوهش حذف شد و در نهایت ۱۳ تعداد وبسایت مورد بررسی قرار گرفت.

گردآوری داده‌ها به روش مشاهده مستقیم در تابستان ۹۴ و براساس ابزار ارزیابی کیفیت وبسایت (دبلیو.کی.ای.تی.) که طراح آن «مک اینرنی» (۲۰۰۴) است، انجام شد. این ابزار شامل ۹ معیار (محتوا، عملکرد، اعتبار، روزآمد بودن، پیوندها، گرافیک، دامنه، ساختار، استفاده از برچسب‌ها) و ۳۸ مولفه است. امتیاز کلی کیفیت از ۹ معیار با امتیازهای تعلق گرفته از ۱ تا ۷ (۲-۱ ضعیف، ۳-۴ متوسط، ۵-۶ خوب، ۷ عالی) برای معیارهای فرعی متفاوت موجود به دست می‌آید. ۳ معیار محتوا، عملکرد و اعتبار با دو برابر کردن امتیازاتشان سنجیده می‌شوند، چرا که در این سه مورد، محتوا اشاره به محتوای فکری، تازگی و وضوح مطالب دارد. عملکرد به معنای سهولت در استفاده و جستجو و اعتبار، اشاره به اعتبار پدیدآورنده و یا سازمان پشتیبان دارد. سنجش این عوامل انعکاس دهنده میزان اهمیت و توجه متخصصان کیفیت وبسایت، به کیفیت وبسایت است. سقف امتیازات ممکن برای هر وبسایت ۸۲ بوده و کف آن امتیاز کمتر از ۵۰ است. قابل ذکر است که امتیازات وبسایت‌های مورد بررسی در این پژوهش با امتیازات موجود در ابزار (۵۰-۸۲) معادل سازی شده‌اند. فرمول معادل سازی بدین شرح است:
$$A = \frac{X * 82}{Y}$$

در این فرمول، X، کل امتیاز به دست آمده برای هر وبسایت، و Y، نمره وبسایتی است که بالاترین امتیاز را کسب کرده است.

در نهایت، برای تعیین کیفیت وبسایت‌های مطالعه شده، امتیازات کسب شده آن‌ها، با نتایج کدگذاری شده که در ادامه آمده است، تطبیق داده می‌شود: امتیاز کل وبسایت بین ۷۱-۸۲: سایت عالی و قابل اعتماد است. امتیاز بین ۷۰-۶۴: سایت بسیار خوب است، آن را در نظر داشته

باشید. امتیاز بین ۶۳-۵۷: سایت خوب است، ولی با احتیاط از آن استفاده کنید. امتیاز بین ۵۶-۵۰: سایت نسبتاً خوب است، ممکن است در مواردی مفید باشد ولی به اطلاعات ارائه شده بدون تحقیق اعتماد نکنید. امتیاز کمتر از ۵۰: سایت نامناسب است، اطلاعات این سایت کافی^(۱) و مناسب نیست^(۲).

پیشینه پژوهش

بررسی پیشینه‌ها نشان می‌دهد که شیوه‌ها و روش‌های متعددی به منظور سنجش کیفیت وب سایت‌ها و بررسی ویژگی‌های ساختاری و محتوایی آن‌ها به کار گرفته می‌شود که از جمله می‌توان به عامل تأثیرگذار، تحلیل پیوندها، ارزیابی کیفیت وب سایت‌ها با استفاده از ابزارهایی مانند اکشن فور هلس^(۳)، سیلبرگ^(۴)، اس.ام.آر.تی^(۵)، و دبلیو.کیو.ای.تی، و همچنین سیاهه‌های واریسی محقق ساخته اشاره کرد. در این بخش به اختصار به مرور برخی از این پژوهش‌ها پرداخته‌ایم:

فرودی^(۶) در پایان نامه خود به ارزیابی صفحات وب ۱۳ کتابخانه دانشگاهی ایران با استفاده از سیاهه واریسی شامل ۲۵ سوال پرداخت. نتایج نشان داد که بیش از ۴۰ درصد عوامل سیاهه واریسی، در این وب سایت‌ها رعایت شده است. ذکر عنوان کتابخانه، پیوند جهت بازگشت به صفحه اصلی، برقراری ارتباط با مسؤولان با ایمیل یا فرم، وجود فهرست کتابخانه، ارتباط با سایر سایت‌های اینترنتی مرتبط و وجود پایگاه‌های اطلاعات کتابشناختی، از مواردی است که بیش از موارد دیگر مورد توجه طراحان سایت بوده است.

خالقی و داورپناه^(۷) با استفاده از سیاهه واریسی محقق ساخته به بررسی وضعیت وب سایت‌های

۱. عصاره، فریده و زینب پاپی، "کیفیت وب سایت‌های کتابخانه‌ای: مروری بر ابزارها و معیارها"، فصلنامه کتاب، ش ۷۸ (۱۳۸۸)، ص ۲۸۵.

2. McInerney, Bird, "Assessing Website quality in context: retrieving information about genetically modified food on the Web", *Information Research*, Vol 10, No 2 (2004).

3. Action for health.

4. Silberg.

5. SMRT.

۶. فرودی، نوشین، «ارزیابی صفحات وب کتابخانه‌های دانشگاهی ایران و ارائه الگوی پیشنهادی». پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، تهران، ۱۳۸۰.

۷. خالقی، نرگس و محمدرضا داورپناه، "بررسی وب سایت‌های ایرانی بر اساس معیارهای عمومی ارزیابی وب سایت‌ها"، *مطالعات تربیتی و روانشناسی*، ش ۲ (۱۳۸۳)، صص ۱۴۳-۱۲۱.

ایرانی براساس معیارهای عمومی ارزیابی پرداختند. نتایج نشان داد که اکثر وبسایت‌ها در ارائه اطلاعات پایگاه‌های اطلاعاتی و الکترونیکی بسیار ضعیف عمل کرده‌اند. بیش از ۸۰ درصد آنها به تاریخ روزآمدی و بیش از نیمی به بیان اهداف خود توجهی نداشته‌اند. به طور کلی، می‌توان گفت در ارائه و اشاعه اطلاعات از طریق وبسایت‌ها برنامه‌ریزی مشخص و مدونی وجود نداشته است. وکیلی^(۱) در پایان نامه خود به رتبه بندی ۶۳ وبسایت عفونی- ویروسی، براساس معیار دلیو. اچ. ا، و سیلبرگ پرداخت. یافته‌ها نشان داد که فقط ۶۹/۱۲ درصد وبسایت‌ها، بالاترین نمره سیلبرگ را دریافت کرده‌اند. وضعیت وبسایت‌ها به لحاظ روزآمدی، جامعیت و از نظر رعایت معیارهای سیلبرگ ضعیف است.

عصاره و پاپی^(۲) با استفاده از ابزار دلیو. کی. ای. تی.، به ارزیابی کیفیت وبسایت‌های کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی ایران پرداختند. یافته‌ها نشان داد که ویژگی‌های مخاطبان و هدف وبسایت، بارگذاری و پایدار بودن ساختار در بین وبسایت‌های مطالعه شده در سطح خوبی قرار دارند. ویژگی‌های میزان سهولت جستجو، گرافیک، وجود سابقه و پیشینه علمی نویسندگان یا تنالگان و هدف مشخص برای محدوده اطلاعاتی، در سطح متوسط و روزآمد بودن مطالب و پیوندهای درونی در سطح پایینی قرار گرفته‌اند.

یوسفی و فدایی^(۳) به شناسایی عناصر و ویژگی‌های مناسب سیستم‌های مدیریت محتوا برای وبسایت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی ایران پرداختند. نتایج پژوهش که در سه مرحله انجام شد، نشان داد که تفاوت چشمگیری بین وضعیت فعلی وبسایت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی ایران با وبسایت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی مورد بررسی در مرحله اول پژوهش وجود دارد.

امین پور و اطرح^(۴) در یک مطالعه توصیفی- مقطعی، به رتبه بندی وبسایت‌های دانشگاه‌های

۱. وکیلی، روشنک، «رتبه بندی سایت‌های عفونی ویروسی براساس معیارهای WHO و سیلبرگ»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، تهران، ۱۳۸۳.

۲. عصاره، فریده و زینب پاپی، «ارزیابی کیفیت وبسایت‌های کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی ایران به منظور ارائه پیشنهادی در جهت ارتقای کیفیت آنها»، علوم و فناوری اطلاعات، ش ۴ (۱۳۸۷)، صص ۶۹-۳۵.

۳. یوسفی فرد، مهرداد و غلامرضا فدایی، «ارائه ویژگی‌های مناسب برای سیستم‌های مدیریت محتوای وبسایت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی ایران براساس عناصر مطرح در وبسایت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی دنیا»، تحقیقات اطلاع رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ش ۱ (۱۳۸۸)، صص ۹۳-۶۵.

۴. امین پور، فرزانه و زهرا اطرح، «رتبه بندی وبسایت‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی تیپ یک ایران»، مدیریت اطلاعات سلامت، ش ۱ (۱۳۸۹)، صص ۱۰۲-۹۴.

علوم پزشکی تیپ یک ایران پرداختند. یافته‌ها نشان داد که دانشگاه‌های برتر علوم پزشکی کشور، حضور چندان مؤثری در وب نداشته، در سطح بین‌المللی شناخته شده نیستند. کم بودن تعداد صفحات وبی انگلیسی و جوان بودن وب سایت‌های دانشگاهی ایران از دلایل عمده حضور ضعیف دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران در وب به شمار می‌رود.

باقری نسب^(۱) به بررسی و رتبه‌بندی وب سایت‌های فارسی مذهب شیعه با استفاده از معیارهای سیلبرگ، اس.ام.آر.تی، و اکشن فورهلز بر اساس سیاهه واری طرحی شده پرداخت. نتایج نشان داد که میانگین کلی مطابقت این سایت‌ها با سیاهه واری، ۵۷/۱۷ درصد است که در این میان دسترسی به مطالب، بیشترین و روزآمدسازی، کمترین میزان مطابقت با سیاهه واری را دارا بوده است. در کل، میانگین نمرات ۷۶ وب سایت، نشان دهنده عملکرد ضعیف وب سایت‌های مورد بررسی است.

مردانی نژاد و همکاران^(۲) به ارزیابی کیفیت ۴۰ وب سایت واحدهای آموزش مجازی دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران و جهان پرداختند. پژوهش به روش توصیفی و با استفاده از سیاهه واری WQET انجام شد. یافته‌ها نشان داد دو مؤلفه هدف مشخص برای محدوده اطلاعاتی و مخاطبان و هدف وب سایت‌ها در وضعیت عالی قرار دارند. همچنین، مؤلفه‌های میزان سهولت جستجو، گرافیک، روزآمدی، پیوندهای درونی، سابقه علمی نویسنده یا تنالگان، پایداری ساختار وب سایت و سرعت بارگذاری در وضعیت خوبی قرار گرفته‌اند.

رابینز و استیلیانو^(۳) با استفاده از یک مدل مفهومی، به بررسی ویژگی‌های ساختاری و محتوایی ۹۰ وب سایت تجاری بر اساس "فرهنگ" و "نوع حرفه" پرداختند. یافته‌ها نشان داد که وب سایت‌های مورد مطالعه به لحاظ ویژگی‌های ساختاری تفاوت معنی داری ندارند اما به لحاظ محتوایی، تفاوت معناداری بین بیشتر ویژگی‌های محتوایی وب سایت‌ها در گروه‌های فرهنگی مختلف مشاهده شد.

۱. باقری نسب، فریده، "بررسی و رتبه‌بندی وب سایت‌های فارسی مذهب شیعه با استفاده از معیارهای سیلبرگ، اس.ام.آر.تی و اکشن فورهلز"، تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ش ۲ (۱۳۹۰)، صص ۳۰۵-۳۳۶.

۲. مردانی نژاد، علی و دیگران، "ارزیابی کیفیت وب سایت‌های واحدهای آموزش مجازی دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران و جهان"، گام‌های توسعه و آموزش پزشکی، ش ۲ (۱۳۹۱)، صص ۱۹۰-۱۷۹.

3. Robbins SS., Stylianou AC., "Global corporate web sites: an empirical investigation of content and design", *Information & Management*, Vol 40, No 3 (2003), pp. 205-210.

مک اینرنی و برد^(۱) به ارزیابی کیفیت محتوای وبسایت‌های حوزه مواد غذایی اصلاح شده ژنتیک با استفاده از ابزار WQET پرداختند. نتایج نشان داد که در ارزیابی اطلاعات، دسترس‌پذیری، تنها ویژگی مطرح در کیفیت وبسایت است. همچنین، در نهایت الگویی برای ارزیابی کیفیت وبسایت‌ها ارائه شد.

هیل و همکاران^(۲) به بررسی وبسایت‌های آموزش فیزیک دروه راهنمایی پرداختند. آن‌ها با استفاده از یک سیاهه واری، ۲۸۵ وبسایت مدارس در کالیفرنیا جنوبی را به لحاظ ساختار و محتوا بررسی کردند. یافته‌ها نشان داد که اکثر وبسایت‌های آموزش فیزیک به لحاظ ساختار و محتوا کامل نیستند.

کارلوس و رودریگاس^(۳) به ارزیابی وبسایت‌های مؤسسات آموزش عالی پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که برای این وبسایت‌ها بتوانند در دنیای متلاطم و رقابتی امروز نقش ایفا کنند، هنوز جای کار دارند.

مرور نوشتار حاکی از پژوهش‌های فراوانی است که در زمینه ارزیابی وبسایت‌ها انجام شده است اما به نظر می‌رسد پژوهشی مبتنی بر ارزیابی وبسایت‌های نسخ خطی به ویژه وبسایت‌های فارسی زبان نسخ خطی انجام نشده است که این نکته بر ضرورت انجام پژوهش حاضر تأکید دارد.

یافته‌های پژوهش

پس از بررسی وبسایت‌های مورد نظر با سیاهه واری و جمع‌بندی امتیازات هر وبسایت، نتایج زیر به دست آمد:

در پاسخ به پرسش اول پژوهش در خصوص بیان واضح مخاطبان و هدف وبسایت، یافته‌ها نشان می‌دهد از کل ۱۳ وبسایت مورد نظر، ۹ مورد (۶۹,۲۳ درصد) در سطح عالی، تعداد ۱ مورد (۷,۶۹ درصد) در سطح بسیار قوی، ۱ مورد (۷,۶۹ درصد) در سطح متوسط، ۱ مورد (۷,۶۹ درصد) در سطح ضعیف، و ۱ مورد (۷,۶۹ درصد) در سطح بسیار ضعیف، این مؤلفه را رعایت کرده‌اند (جدول ۱).

1. McInerney, C. & Bird, N., ibid.

2. Hill, Grant M., Tucker, Michael, Hannon, James, Physical Educator, "An Evaluation of Secondary School Physical Education Websites", *Physical Educator*, Vol 67, No 3 (2010).

3. Carlos, Vera Silva; Rodrigues, Ricardo Gouveia, "Web site quality evaluation in Higher Education Institutions", *Procedia Technology*, No 5 (2012), pp. 273 – 282.

مقیاس رتبه بندی	فراوانی	درصد فراوانی
بسیار ضعیف	۱	۷,۶۹
ضعیف	۱	۷,۶۹
متوسط	۱	۷,۶۹
بسیار قوی	۱	۷,۶۹
عالی	۹	۶۹,۲۳
مجموع	۱۳	۱۰۰

جدول ۱. توزیع فراوانی ویژگی مخاطبان و هدف وبسایت در بین وبسایت‌های مطالعه شده

با توجه به طیف لیکرت (۱-۷) که در سیاهه واریسی مد نظر بوده است، یافته‌های حاصل از پژوهش نشان داد که مخاطبان و هدف وبسایت با میانگین ۵/۸۴ امتیاز، امتیاز خوبی را در سطح بسیار قوی به خود اختصاص داده است که بیانگر اهمیت و توجه به مخاطبان و هدف است. در وبسایت‌های مطالعه شده، عصاره و پاپی (۱۳۸۷) و مردانی نژاد و همکاران (۱۳۹۱)، به ترتیب امتیاز خوب و عالی گرفته است. مشخص است توجه هر چه بیشتر به این مقوله می‌تواند سطح کیفیت وبسایت‌ها را بیش از پیش افزایش دهد.

در پاسخ به سؤال دوم پژوهش پیرامون سهولت جستجو در وبسایت، یافته‌ها حاکی از آن است که از کل ۱۳ وبسایت، تعداد ۱۲ مورد (۹۲/۳ درصد) در سطح عالی، و تنها ۱ مورد (۷/۶۹ درصد) در سطح ضعیف است. میزان سهولت جستجو با میانگین ۶/۶۱ امتیاز، امتیازی در حد عالی را به خود اختصاص داده است. در انواع وبسایت‌ها، میزان سهولت جستجو، از اهمیت خاصی برخوردار است و افزایش کیفیت و رضایت کاربران را به دنبال دارد. زیرا کاربر می‌تواند به راحتی مطالب مورد نظر خود را به سهولت در سرتاسر وبسایت، یافته و مورد استفاده قرار دهد.

در پاسخ به سؤال سوم پژوهش در مورد وجود نقشه، نمایه یا راهنما، از ۱۳ سایت، ۹ مورد (۶۹/۲۳ درصد) دارای نقشه، نمایه یا راهنمای سایت نبوده‌اند و تنها ۴ مورد (۳۰/۷۶ درصد) حاوی این ویژگی است. وجود نقشه، نمایه یا راهنمای سایت با میانگین ۲/۸۴ امتیاز، امتیاز متوسط کسب کرده است. عدم توجه به این ویژگی کیفی مهم، موجب کاهش کیفیت وبسایت می‌شود. عدم راهنمایی کاربر در وبسایت از طریق نقشه، نمایه یا راهنما، وی را از یافتن اطلاعات مورد نیاز خود محروم ساخته و سردرگمی او را به دنبال خواهد داشت. پژوهش باقری نسب (۱۳۹۰) در بررسی

وبسایت‌های فارسی مذهب شیعه، نشان داد که این وبسایت‌ها در استفاده از راهنما یا نقشه سایت بسیار ضعیف عمل کرده‌اند.

در پاسخ به پرسش چهارم درخصوص روزآمدی مطالب وبسایت، نتایج به دست آمده نشان می‌دهد از کل ۱۳ وبسایت، تعداد ۴ مورد (۳۰/۷۶ درصد) از وبسایت‌ها روزآمدی را در سطح عالی، ۱ مورد (۷/۶۹ درصد) در سطح بسیار قوی، ۱ مورد (۷/۶۹ درصد) در سطح متوسط - ضعیف، و ۱ مورد (۷/۶۹ درصد) این مؤلفه را در سطح ضعیف رعایت کرده‌اند. روزآمد بودن مطالب با میانگین ۴/۸۴، امتیاز قوی را در بین وبسایت‌ها به خود اختصاص داده است که نشان دهنده توجه خوب مدیران و طراحان وبسایت‌ها به این ویژگی است. با این حال امکان افزایش سطح این ویژگی در وبسایت‌ها وجود دارد و ضروری است که طراحان وبسایت‌ها به این ویژگی توجه بیشتر نشان دهند. معیار روزآمدی در وبسایت‌های آموزش مجازی دانشگاه‌های ایران و جهان، در پژوهش مردانی نژاد و همکاران نیز در حد خوبی رعایت شده اما در وبسایت شیعی مذهب فارسی در پژوهش باقری نسب، روزآمدی بسیار ضعیف بوده است.

در مورد هدایت پیوندهای درونی به نتایج منطقی و پاسخ به پنجمین پرسش پژوهش، نتایج نشان داد از کل ۱۳ وبسایت، تعداد ۱۲ مورد (۹۲/۳ درصد) در سطح عالی، و ۱ مورد (۷/۶۹ درصد) در سطح بسیار قوی هستند. بنابراین، پیوندهای درونی با کسب میانگین ۶/۹۲ امتیاز، امتیازی در سطح عالی دریافت نموده است. به عبارت دیگر، پیوندهای درونی در وبسایت‌های مورد نظر در سطح عالی، کاربران را به نتایج دلخواه و منطقی هدایت کرده است و افزایش کیفیت وبسایت‌ها را موجب شده است.

در پاسخ به پرسش ششم پژوهش درخصوص دقت در انتخاب پیوندهای بیرونی، از کل ۱۳ وبسایت، تعداد ۶ مورد (۴۶/۱۵ درصد) در سطح عالی، ۲ مورد (۱۵/۳۸ درصد) در سطح قوی، ۱ مورد (۷/۶۹ درصد) در سطح متوسط و ۱ مورد (۷/۶۹ درصد) نیز پیوندهای بیرونی را در سطح متوسط - ضعیف رعایت کرده‌اند. پیوندهای بیرونی با کسب میانگین ۴/۷۶، امتیازی در سطح قوی دریافت کرده است. با این حال، ضروری است که طراحان و مدیران وبسایت‌ها با توجه هر چه بیشتر به این ویژگی مهم، شرایط مناسب‌تری برای کاربران فراهم سازند.

در پاسخ به پرسش هفتم پژوهش در زمینه گرافیک وبسایت نشان داد که از کل ۱۳ وبسایت، تنها ۲ مورد (۱۵/۳۸ درصد)، گرافیک در سطح عالی داشته‌اند. تعداد ۴ مورد (۳۰/۷۶ درصد)

در سطح بسیار قوی، ۴ مورد (۳۰/۷۶ درصد) در سطح قوی، ۲ مورد (۱۵/۳۸ درصد) در سطح متوسط، و ۱ مورد (۷/۶۹ درصد) در سطح متوسط - ضعیف به این مؤلفه توجه داشته‌اند. گرافیک وبسایت‌ها با میانگین ۵/۳۰، امتیازی در سطح قوی را به خود اختصاص داده است. به این ترتیب که در وبسایت‌های مطالعه شده، از گرافیک در جذب مخاطبان استفاده شده است و تنها در برخی وبسایت‌ها به این ویژگی کمتر توجه شده که ضروری است مرتفع شود. چرا که توجه به بعد زیبایی‌شناسی وبسایت‌ها با استفاده از گرافیک مناسب در کنار محتوای ارزشمند، باعث جلب نظر و اعتماد کاربران شده و ارتقای سطح کیفی وبسایت‌ها را به همراه دارد.

در خصوص پرسش هشتم پژوهش پیرامون بیان پیشینه و سابقهٔ علمی نویسنده یا سازمان، یافته‌ها بیانگر آن است که از کل ۱۳ وبسایت، ۸ مورد (۶۱/۵۳ درصد) در سطح عالی وجود سابقه و پیشینهٔ علمی نویسنده یا تنالگان را رعایت کرده‌اند و تعداد ۱ مورد (۷/۶۹ درصد) در سطح بسیار قوی، ۲ مورد (۱۵/۳۸ درصد) در سطح قوی، ۱ مورد (۷/۶۹ درصد) در سطح متوسط - ضعیف، و ۱ مورد (۷/۶۹ درصد) این مؤلفه را در سطح ضعیف رعایت کرده‌اند. وجود پیشینه و سابقهٔ علمی نویسنده یا تنالگان وبسایت‌ها با میانگین ۵/۹۲ امتیاز، در سطح بسیار قوی قرار گرفته است. به این معنا که در حد عالی به این ویژگی در بین تمامی وبسایت‌های مطالعه شده، توجه و پرداخته شده است. از دیدگاه اهل فن، توجه به سابقهٔ علمی نویسنده در ارزیابی کیفیت وبسایت‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بی‌شک، وبسایت‌هایی دارای اعتبار هستند که از طریق متخصصان موضوعی، یا سازمان و مؤسسه‌ای که دانش و مهارت لازم را در آن زمینه دارد، ایجاد شده باشد. از سوی دیگر، کاربران با مطالعهٔ سابقه و تخصص علمی نویسندهٔ وبسایت، با وی بیشتر آشنا شده و اطمینان و اعتماد کاربران را نیز به دنبال خواهد داشت و در نهایت، سبب افزایش اعتبار وبسایت می‌شود.

در پاسخ به پرسش نهم پژوهش در خصوص درج اطلاعات تماس با نویسنده، از کل ۱۳ وبسایت، ۱۰ مورد (۷۶/۹۲ درصد) در سطح عالی، ۱ مورد (۷/۶۹ درصد) در سطح بسیار قوی، ۱ مورد (۷/۶۹ درصد) در سطح قوی، و تنها یک مورد (۷/۶۹ درصد) در سطح ضعیف این مؤلفه را رعایت کرده است. درج اطلاعات تماس با نویسنده با میانگین ۶/۳۸ در سطح بسیار قوی قرار دارد. توجه هرچه بیشتر به این معیار، می‌تواند در افزایش کیفیت سایت مؤثر باشد. در وبسایت‌های «عصاره و پاپی» و «مردانی نژاد و همکاران» نیز معیار درج اطلاعات تماس با نویسنده، به میزان نسبتاً خوبی رعایت شده است.

برای پاسخ به پرسش دهم پژوهش پیرامون رعایت هدف مشخص برای محدوده اطلاعاتی، یافته‌ها نشان می‌دهد از کل ۱۳ وبسایت، وبسایت‌های در سطح عالی این مؤلفه را مد نظر داشته‌اند. هدف مشخص برای محدوده اطلاعاتی با میانگین ۷، در سطح عالی قرار دارد.

در پاسخ به پرسش یازدهم پژوهش در زمینه پایداری ساختار وبسایت، یافته‌ها بیانگر آن است که از کل ۱۳ وبسایت مطالعه شده، ۱۲ مورد (۹۲/۳ درصد) پایدار بودن ساختار وبسایت را در سطح عالی مورد توجه قرار داده و رعایت کرده‌اند. و تعداد ۱ مورد (۷/۶۹ درصد) در سطح بسیار قوی به این مؤلفه توجه داشته‌اند. پایدار بودن ساختار وبسایت‌ها با میانگین ۶/۹۲، امتیازی در سطح عالی به خود اختصاص داده است. به این معنی که دسترسی به اکثریت وبسایت‌ها در هر بار مراجعه امکان پذیر بوده است و کاربران به راحتی می‌توانند در هر بار مراجعه به وبسایت‌های مورد نظر خود به اطلاعات مورد نیاز دست یابند.

در مجموع یافته‌های پژوهش را می‌توان در قالب دو جدول ذیل آورد.

معیارهای ارزیابی									وابستگی	آدرس اینترنتی	وبسایت
مجموع	ساختار	دامنه	اعتبار	گرافیک	پیوندها	روزآمدی	عملکرد	محتوا			
۳۴۴	۲۱	۲۱	۵۶	۲۸	۲۱	۲۵	۷۶	۹۶	مراکز دولتی یا قدیمی یا موقوفه	Ical.ir	کتابخانه مجلس
۳۴۴	۲۱	۲۱	۵۶	۳۷	۱۸	۲۵	۸۰	۸۶	مراکز دولتی یا قدیمی یا موقوفه	Nlai.ir	کتابخانه ملی
۳۴۴	۲۱	۲۱	۵۴	۳۹	۲۰	۱۹	۸۴	۸۶	مراکز دولتی یا قدیمی یا موقوفه	aqlibrary.org	آستان قدس رضوی
۳۲۴	۲۶	۲۱	۵۶	۴۱	۱۷	۱۳	۶۰	۹۰	مراکز دولتی یا قدیمی یا موقوفه	Malekmuseum.org	کتابخانه ملک

امتیاز وبسایت‌های مطالعه شده بر اساس معیارها

۳۱۷	۲۰	۲۱	۵۶	۲۴	۱۷	۱۳	۸۰	۸۶	شخصی یا وابسته به مراکز کوچک و کم امکانات	Zakhair.net	مجمع الذخایر اسلامی
۳۱۴	۲۳	۲۱	۵۶	۳۶	۲۱	۱۵	۵۸	۸۴	مراکز دولتی یا قدیمی یا موقوفه	Mirasmaktoob.ir	میراث مکتوب
۳۰۵	۲۱	۱۹	۵۲	۲۷	۱۹	۲۳	۵۸	۸۶	شخصی یا وابسته به مراکز کوچک و کم امکانات	Kateban.com	حلقه کاتبان
۲۹۵	۲۳	۲۰	۲۸	۳۵	۱۵	۲۲	۵۶	۹۶	شخصی یا وابسته به مراکز کوچک و کم امکانات	Manuscripts.ir	بساتین
۲۹۲	۲۱	۲۰	۵۶	۲۴	۲۱	۸	۵۶	۸۶	شخصی یا وابسته به مراکز کوچک و کم امکانات	Bayaz.ir	بیاض
۲۷۹	۲۱	۲۰	۴۶	۲۷	۱۵	۱۴	۵۸	۷۸	مراکز دولتی یا قدیمی یا موقوفه	Shahabnews.com	شهاب
۲۷۸	۲۱	۱۷	۵۲	۳۴	۱۷	۱۳	۴۶	۷۸	شخصی یا وابسته به مراکز کوچک و کم امکانات	Ezamart.ir	عظام
۲۶۷	۲۰	۱۸	۴۲	۳۳	۱۵	۱۷	۵۴	۶۸	شخصی یا وابسته به مراکز کوچک و کم امکانات	Al-athar.ir	مؤسسه کتابشناسی شیعه الاثر
۲۶۱	۲۴	۲۱	۴۰	۲۷	۱۵	۱۲	۴۶	۷۶	شخصی یا وابسته به مراکز کوچک و کم امکانات	Mtif.org	بنیاد محقق طباطبایی

با توجه به وابستگی وب سایت‌های مراکز دولتی یا شخصی، به نظر می‌رسد مقایسه هریک از وب سایت‌ها در گروه خود شایسته‌تر است. لذا امتیاز نهایی و درجه وب سایت‌ها را در دو گروه به شرح ذیل بررسی می‌کنیم.

درجه	امتیاز	نام سایت
عالی	۸۲	کتابخانه ملی ایران
عالی	۸۲	آستان قدس رضوی
عالی	۸۲	کتابخانه مجلس
عالی	۷۷/۲۳	کتابخانه ملک
عالی	۷۴/۸۴	میراث مکتوب
بسیار خوب	۶۶/۵	شهاب

درجه بندی وبسایت های مراکز دولتی یا قدیمی یا موقوفه بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت تارنماها (WQET)

درجه	امتیاز	نام سایت
عالی	۸۲	مجمع الذخایر اسلامی
عالی	۷۸/۸۹	حلقه کاتبان
عالی	۷۶/۳۰	بساتین
عالی	۷۵/۵۳	بیاض
عالی	۷۱/۹۱	عظام
بسیار خوب	۶۹/۰۶	مؤسسه کتاب شناسی شیعه
بسیار خوب	۶۷/۵۱	بنیاد محقق طباطبایی

درجه بندی وبسایت های شخصی یا وابسته به مراکز کوچک و کم امکانات بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت تارنماها (WQET)

نتیجه

با گسترش وبسایت های حوزه نسخ خطی، چند نکته مهم در ذهن نقش می بندد؛ اول آنکه اینترنت این امکان را فراهم نموده که به راحتی فرهنگ، تمدن و اصالت یک ایرانی شیعه در معرض دید جهانیان قرار گیرد. این رخداد با صرف هزینه و وقت اندک امکان پذیر است. دوم اینکه اینترنت بستری است مناسب، برای تعاملات فرهنگی، هنری و علمی. رشد روزافزون وبسایت ها، دسترسی محققان را به اقیانوس منابع و نسخ خطی در سرتاسر دنیا آسان نموده است. با توجه به

اهمیت وب سایت‌ها در حوزهٔ نسخ خطی، پژوهش حاضر با هدف ارزیابی کیفیت وب سایت‌های فارسی زبان در حوزهٔ نسخ خطی با استفاده از ابزار ارزیابی کیفیت وب سایت (WQET) انجام شده است. از آنجا که هیچ‌گونه برقراری ارتباط انسانی در صفحه‌های وب وجود ندارد و هرگونه برقراری ارتباط، از طریق صفحهٔ وب سایت و در قالب تعامل انسان و رایانه ایجاد می‌شود، توجه به کیفیت وب سایت‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است و نمی‌توان آن را نادیده گرفت. به علاوه نمی‌توان از مزایای استفاده از فناوری و ایجاد وب سایت‌ها برای نسخ خطی چشم‌پوشی کرد. برخی از این مزایا عبارتند از: بهبود بخشیدن دستیابی، سهولت در به اشتراک گذاشتن نسخ خطی، کاهش هزینه‌ها، دسترسی شبانه‌روزی، بازخوانی و مرور مکرر، مستندسازی تحقیقات و پژوهش‌ها، استفاده از ابزار رایانه‌ای در تحقیقات و ...

در مجموع، نتایج پژوهش حاکی از عملکرد مطلوب طراحان و دست‌اندرکاران وب سایت‌های فارسی زبان در حوزهٔ نسخ خطی است به طوری که وضعیت ۱۰ وب سایت در سطح عالی است. با این همه، با توجه به اهمیت نسخ خطی و وب سایت‌های آنها، پیشنهاد می‌شود مسئولان، دست‌اندرکاران، طراحان و متولیان این امر به لحاظ ساختاری، فنی، و محتوایی بیش از پیش به کیفیت وب سایت‌های نسخ خطی توجه داشته باشند و در افزایش کیفیت آن، با در نظر گرفتن مؤلفه‌های بررسی شده در پژوهش حاضر، به ویژه معیارهای روزآمدی، وجود پیشینه و سابقهٔ علمی نویسنده و سازمان، نقشه و راهنمای سایت، اطلاعات تماس، و پیوندهای بیرونی، و... اهتمام ورزند.

منابع پژوهش

- امین پور، فرزانه وزهرا اطرچ، "رتبه بندی وب سایت های دانشگاه های علوم پزشکی تپ یک ایران"، مدیریت اطلاعات سلامت، دوره ۷، ش ۱ (۱۳۸۹).
- اوباداش، ز. یونجا، حسین اوباداش و جوشگون پولات، "نسخ خطی عثمانی و پروژه های رقومی سازی کتب خطی در ترکیه"، مترجم رضا خانی پور، کتاب ماه کلیات، ش ۱۵۶ (آذر ۱۳۸۹).
- باقری نسب، فریده، "بررسی و رتبه بندی وب سایت های فارسی مذهب شیعه با استفاده از معیارهای سیلبرگ، اس.ام.آرتی و اکشن فور هلس"، تحقیقات اطلاع رسانی و کتابخانه های عمومی، دوره ۱۷، ش ۲، (۱۳۹۰).
- خالقی، نرگس، محمدرضا داورپناه، "بررسی وب سایت های ایرانی بر اساس معیارهای عمومی ارزیابی وب سایت ها"، مطالعات تربیتی و روانشناسی، دوره ۵، ش ۲ (۱۳۸۳).
- عصاره، فریده و زینب پاپی، "ارزیابی کیفیت وب سایت های کتابخانه های دانشگاه های دولتی ایران به منظور ارائه پیشنهادهایی در جهت ارتقای کیفیت آنها"، علوم و فناوری اطلاعات، دوره ۲۳، ش ۴ (۱۳۸۷).
- و، "کیفیت وب سایت های کتابخانه ای: مروری بر ابزارها و معیارها"، فصلنامه کتاب، ش ۷۸ (۱۳۸۸).
- غلامی جلیسه، مجید، "کتابخانه های دیجیتال نسخ خطی"، پیام بهارستان، ش ۵۹ (اردیبهشت ۱۳۸۵).
- فرودی، نوشین، «ارزیابی صفحات وب کتابخانه های دانشگاهی ایران و ارائه الگوی پیشنهادی»، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، تهران، ۱۳۸۰.
- مردانی نژاد، علی و دیگران، "ارزیابی کیفیت وب سایت های واحدهای آموزش مجازی دانشگاه های علوم پزشکی ایران و جهان"، گام های توسعه و آموزش پزشکی، دوره ۹، ش ۲ (۱۳۹۱).
- وکیلی، روشنک، «رتبه بندی سایت های عفونی و ویروسی بر اساس معیارهای WHO و سیلبرگ»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، تهران، ۱۳۸۳.
- یوسفی فرد، مهرداد و غلامرضا فدایی، "ارائه ویژگی های مناسب برای سیستم های مدیریت محتوای وب سایت های کتابخانه های دانشگاهی ایران بر اساس عناصر مطرح در وب سایت های کتابخانه های دانشگاهی دنیا"، تحقیقات اطلاع رسانی و کتابخانه های عمومی، دوره ۱۵، ش ۱ (۱۳۸۸).

Carlos, Vera Silva; Rodrigues, Ricardo Gouveia, "Web site quality evaluation in Higher Education Institutions", *Procedia Technology*, No. 5 (2012).

Hill, Grant M., Tucker, Michael, Hannon, James, Physical Educator, "An Evaluation of Secondary School Physical Education Websites", *Physical Educator*, Vol. 67, No. 3 (2010).

McInerney, C. & Bird, N., "Assessing Website quality in context: retrieving information about genetically modified food on the Web", *Information Research*, Vol. 10, No. 2 (2004).

Robbins SS, Stylianou AC., "Global corporate web sites: an empirical investigation of content and design", *Information & Management*, Vol 40, No 3 (2003).